

פרוטוקול מס' 289

ועדת הכספים

יום ה', ט' באדר ב' התשמ"ו, 20 במרס 1986, 10:00, תל-אביב

נכחו:

חברי הועדה:

- א. שפירא - יו"ר
- ז'. אמיר - מ"מ היו"ר
- א. אבוחצירא
- י. ארידור
- מ. בר-און
- ג. גדוץ
- פ. גרופר
- ד. דנינו
- א. ורדיגר
- י. כהן
- י. מצא
- ע. עלי
- י. צבן
- א. שלום
- ב. שליטא
- ג. שפט

מוזמנים:

- שר העבודה והרווחה מ. קצב
- סגן שר העבודה והרווחה ר. פנחסי
- צ. צילקר - מנכ"ל משרד העבודה והרווחה
- נ. ברור - מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי
- ב. חקלאי - מנהל שירות התעסוקה
- ב"כ משרד העבודה והרווחה
- א. מראני - משרד האוצר

מזכיר הועדה: א. קרשנר
יועצת כלכלית: ס. אלחנני
קצרנית: א. אשמן

סדר היום:

- א. שינויים בתקציב לשנת 1985
- ב. תקציב משרד העבודה והרווחה לשנת 1986
- ג. מסקנות בענין ענף הכותנה בארץ

1323

(נוקדה גיוס 24.3.86)

א. שינויים בתקציב לשנת 1985

היו"ר ז'. אמיר:

אני מחבר לפתוח את ישיבת ועדה הכספית.

לפנינו שתי פניות של הממונה על החקציבים. פניה מס' 301 להעברה של 1.280 מיליון ש"ח מהרזרבה הכללית לתקציב משרד הדתות, לשכר דיינים וקאדים, בעקבות החוססות שניתנו לשופטים.

הוחלט לאשר פניה 301

הממונה על החקציבים מבקש אישור לשינוי בתקציב משרד העבודה והרווחה לכיסוי חלקי של עלויות ההכשרה המקצועית לחיילים משוחררים.

הוחלט לאשר פניה 281

ב. תקציב משרד העבודה והרווחה לשנת 1986/87

היו"ר ז'. אמיר:

אני מברך את שר העבודה והרווחה ואח צוות משרדו. אנחנו ממשיכים היום בדיון על תקציב משרד העבודה והרווחה.

א. שלום:

משרד העבודה והרווחה הוא אחד המשרדים החשובים במדינת ישראל וביחוד במצב הקיים בכלכלה, בחברה ובתעסוקה. אני שמח שבמשרד הזה יש כוחות טובים ויש בעל בית. אני רוצה להעיר מספר הערות לנושאים שונים שבחחום אחריותו של המשרד.

שמענו אהמול שבשנה האחרונה שער הבלתי מועסקים היה 7.5%. אני סבור שמענק האבטלה במידה מסוימת הוא מעודד בטלנות. קראתי שיש כ-10 אלפים עובדים זרים שבדרכים שונות באו לישראל וממשיכים לעבוד, למרות שהוצא נגדם צו. זה דבר חמור מאד. אני בעד מענק אבטלה, זהו מכשיר חשוב כדי שלא חשאר בישראל משמחה רעה, אבל השימוש בו הוא לפעמים לא לטובה. שממתי לשמוע אהמול מהשר שיש הצעה לחיקון, אבל אני מצטער שמשום מה החיקון מחעכב.

במצב הקיים במשק לא יתכן שבחור בן 21 יחזור מהצבא, בחור שכוחו במוחניו והוא יכול לעבוד בעבודות שונות, אני לא אומר שיעבוד באיסוף אשפה כדי לא לפגוע - - -

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

כשאין עבודה אחרת, מה רע באיסוף אשפה?

א. שלום:

אין רע. כשהייתי צעיר וצריך הייתי לסייע למשפחה, ולא היה ביסוח אבטלה ולא דבר אחר, עבדתי בכל עבודה ובלבד שיהיה לחם בבית.

אני חושב שזאת שרוריה שצעירים לא הולכים לעבודה. אמרו לי אנשים שמענק אבטלה זה יותר משכר עבודה, וחיילים יכולים לקבל מענק במשך שישה חודשים.

בעיני העבודה היא ערך עליון. אנחנו צריכים לעשות הכל כדי שאנשים יצאו לעבודה. אם החיקון בחוק מחעב בוועדת העבודה של הכנסת, אני מבקש להביא את הנושא לדיון ולבירור בהנהלת הקואליציה. לא יחכן שאדם בישראל, ביחוד במצב הכלכלי הקיים, יסרב לצאת לעבודה ויקבל מענק אבטלה.

הכשרה מקצועית. האם יש מגבלה במספר המקומות להכשרה מקצועית? האם כל חייל משוחרר, כל עובד שפוטר וצריך הסבה מקצועית יכול להחקבל, או שיש מקבלות בקליטה להכשרה מקצועית?

השר אמר שיחנו מענק למפעלים וכלבד שלא יפסרו עובדים. זו אולי גישה טובה מבחינה סוציאלית, אבל לטווח ארוך היא מסוכנת. יש חשש שמפעלים ינצלו זאת לרעה. מפעל יתחיל לפטר עובדים כדי לקבל ממשרד העבודה מענק. אני מציע לחת מענק למפעלים לא כדי שלא יפסרו עובדים, אלא מענק למפעלים שיקלטו עובדים. אם מצבת העובדים במפעל מסוים היא מאה איש והוא רוצה להגביר את הייצור ולשם כך לקלוט עובדים נוספים, אני בעד זה שיקבל מענק. כך היה נהוג גם בעידוד קליטת עולים חדשים. במקום עבודתי הקודם, במפעלים האזוריים ובהנועת המושבים קלטנו עולים חדשים בסיוע משרד הקליטה, לאחר חקופה מסוימת הם נקלטו בעבודה ולא קיבלו עוד סיוע של הממשלה. אני מציע לשר לשקול מענק לקליטת עובדים כחחליף למענק אי פיסורים.

ניידות עובדים. השר דיבר אחרון על השלמת הכנסה כדי לאפשר ניידות. אם אחרון פיסרו באחא ומחר אולי יפסרו בסולל-בונה עובדים ששכרם גבוה יחסית, הרי דמי האבטלה שיקבלו יהיו גבוהים יותר משכר שהם יכולים לקבל במקום עבודה אחר, כי דמי אבטלה הם לפי השכר לפני הפיסורים השר אמר שאם עובד כזה שפוטר רוצה לעבוד, אבל מקומות העבודה הפנויים הם בשכר נמוך, מוטב שהמשרד ישלם את שכרו מאשר שיקבל מענק אבטלה. אני מציע לזרז את הנהגת ההסדר הזה. האם יש סיבה לעיכוב?

עובדים סוציאליים. מאז המיתון ב-1966 לא ידענו חקופה כה קשה של בעיות בכלכלה, בחקוקה, בחברה. במצב כזה העובדים הסוציאליים ממלאים תפקיד ממדרגה ראשונה. שמעתי שעובד סוציאלי מטפל ביותר ממאה משפחות. בישובים קטנים במסגרת המועצות האזוריות מגיע מספר המטופלים ל-60 - 80. העובד הסוציאלי מטפל ב-4 - 6 אנשים בכל מושב, והמרחקים בין המושבים הם גדולים. לדעתי, העובדים הסוציאליים כורעים תחת העול הכבד, והטיפול והסיוע שהם יכולים לחת הם לא אפקטיביים.

לבעיה זו חייבים לחת פתרון. אני יודע שהאוצר רוצה לצמצם את החקציב, אבל לא יתכן לפגוע בחוליה החלשה בחברה ולא יחכן לפגוע במי שממלאים תפקיד חיוני, כשם שלא הורדנו מספר החיילים והשוטרים גם כשהורדנו חקציב הבטחון. ההחלטה היחה לפטר 280 עובדים סוציאליים, השר אמר שפוטרו 230. אני חושב ששר העבודה והרווחה צריך להאבק - - -

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

ההחלטה התקבלה לא בקדנציה הזאת. הממשלה והכנסת הקודמת קיבלו את ההחלטה.

א. שלום:

בממשלה הקודמת היית סגן שר. לא היית צריך לחת יד להחלטה חמורה כזאת.

בהרבה רשויות מקומיות יש יחידות שי"ל, בכל יחידה מספר עובדים. בחקופה שמועצות המועלים, ארגוני נשים ורשויות מקומיות נוחנים הדרכה והכוונה, אולי יש מקום לבטל את יחידת שי"ל ולמנוע כפילות - כך אמרו לי אנשים שעוסקים בכך - ואח כוח האדם להוסיף לעובדים הסוציאליים. אני מציע לשקול הצעה זאת.

נאמר לי שבשיקום מוגבלים ונכים עוסקות שלוש יחידות: יש יחידה במשרד העבודה והרווחה, סגן השר פנחסי עוסק בנושא וכן המוסד לביטוח לאומי. אדוני השר, אם כל הטיפול הוא במסגרת משרד אחד מדוע אי אפשר לאחד אותו ולצמצם כוח אדם והוצאות, ואם הכספים אפשר יהיה להעביר לטיפול בשטחים חיוניים ביותר. בענין זה צריכה להיות בדיקה. גם אם יש הסכמים שונים, אני חושב שצריך היום לבדוק את הדברים בצורה אובייקטיבית ולא להסתחר אחרי הסכמים.

היחידה של רשם האגודות השיתופיות מונה 14 איש בשיא כוח אדם, וזה בוודאי כולל סלפוניסטים ומנקים. זו יחידה קטנה מאד ובוודאי בימי משבר בחקלאות ומשבר כלכלי וחברתי באגודות שיתופיות עקב המצב הכלכלי. המשבר הוא עקב המצב הכלכלי. מושב שלא נפגע מהמשבר הכלכלי, ואני לוקח לדוגמה את המושב שלי, במקום שהמצב הכלכלי טוב גם המצב החברתי תקין, העניינים מתנהלים כסדרם וכתיקנם. במקום שיש בעיות כלכליות חמורות, הכל מדרדר, השיווק מדרדר, יש סכסוכים. היחידה מטפלת ב-1970 אגודות שיתופיות - קיבוצים, מושבים, חאגידיים שונים ומפעלים, כ-200 אגודות ערביות, דן, אגד, מאפיות קואופרטיביות. היחידה איננה יכולה להקיף את כל זה ולקיים פיקוח.

אדוני השר, אני מציע לך או לחזק את היחידה או לא לקחת עליך אחריות מיניסטריאלית לפעולה הזאת. בכוח האדם הקיים לא יכול הרשם לבקר מאזנים, לבדוק אם מתקיימות אסיפות, אם הנהלים תקינים, אם נערכות בחירות. בראש היחידה עומד אדם יקר ומוכשר מאד, אבל בכוח האדם שיש לו אין הוא יכול לעשות מה שצריך לעשות. צריך או לחזק את היחידה או לחסל אותה. מוטב שלא תהיה קיימת מאשר שתהיה קיימת כמו שהיא היום, כדי שלא תהיה אשליה שיש בקרה ופיקוח. אדוני השר, אני מציע לך לבחון את הדבר. צריך להוסיף ליחידה רואי חשבון ומשפטנים. היום יש עורכת דין אחת ואין רואה חשבון. היחידה הקיימת איננה יכולה למלא את התפקיד.

קרה משהו במיגזר החקלאי. כשם שדואגים לכלל ישראל צריך לדאוג גם לציבור הזה ולא להפקיר אותו. לא יתכן שהטבות סוציאליות תהיינה לכל אזרחי המדינה ורק מגזר מסוים יהיה מחוץ לחחום. מענק אבטלה לא ניתן לחקלאים, כי לא שילמו לביטוח אבטלה. החקלאות נמצאת במשבר, חקלאים רבים לא יכולים לא להשיג עבודה ולא להפעיל את המשק, או מטעמים כלכליים או מפני שהמדינה לא זקוקה לביצים, פטימים וירקות. משקים מושבתיים. אנשים לא מקבלים השלמת הכנסה כי לזה יש טרקטור ישן, שאי אפשר למכור אותו כי הוא משועבד לסוכנות ולבנק החקלאות, לזה יש לול שנבנה בהלוואה פיתוח ואי אפשר לממש אותו.

אמנם הוקמה ועדה לטפל בנושא, אבל צריך לזרז את הטיפול. אני אומר במלוא האחריות, יש מספר לא מבוטל של משפחות רעבות לחם. אני נחרד, אני חושב שזאת בושה וחרפה למדינת ישראל שבמגזר היהודי בהתיישבות יהיו אנשים רעבים וילדים שלא יכולים לקבל מה שצריכים לקבל. בעזרת החנועות והאגודות השיתופיות משלמים עד היום אגרות חינוך, קופת חולים ומיסים מוניציפליים, אבל האגודות עצמן לא יכולות לשאת בזה ובוודאי שאינן מספקות קיום וביגוד.

אדוני השר, אשמח מאד אם חתפנה ותקדיש יום אחד לביקור. הנושאים הקשורים בביטוח הלאומי, עניני התעסוקה והאגודות השיתופיות, שלושה הנושאים הם בטיפול המשרד שלך. למשרד החקלאות אין בכלל מעמד בנושא האגודות השיתופיות.

שר העבודה והרווחה מ. קצנב:

אין לו מעמד, אבל יש לו 90 מיליון דולר.

א. שלום:

זה לא כסף מתקציב המדינה אלא פריסת חובות לבנקים. יש חוספת תקציב 180 מיליון דולר. אני חושב שממשלת ישראל עשתה דבר חשוב ביותר שנחנה סיוע, אם כי זה לא פותר את כל הבעיות. אינני מזלזל בהענות לפנייה. אני מבקש ממך להחפנות לסיוע גם בישובים שבהם הענינים מתנהלים טוב וגם במקומות שנמצאים במצוקה וחראה איך אנשים חיים.

י. כהן:

אני חושב שמשרד העבודה והרווחה צריך לאחד פעילויות שפזורות ביחידות שונות, גם במשרדים אחרים כמו משרד החינוך והחרבות בחחום החינוך המקצועי, כדי למנוע כפילויות. למרות שממשלת האחדות הלאומית מכהנת שנה וחצי, לצערי דבר זה לא נעשה. נדמה לי שהטיפול בחינוך המקצועי הוא כידי שבע רשויות בהן משרד החינוך, משרד העבודה והרווחה, עלית הנוער, עמל, אורס.

עלות הציוד היא מרכיב חשוב מאד בהוצאות לחינוך מקצועי. אני רואה איך בישובים קטנים יחסית, כמו עפולה או קרית-שמונה, נאבקים על כל ילד נוסף. יש בעיה של ציוד, מורים, הוצאות, ניהול, פיקוח. למה הפיזור בין כל כך הרבה רשויות? זהו אנאכרוניזם היסטורי. הפיזור גורם בזבוז משאבים ופוגע ביעילות החינוך המקצועי. אני יודע שכל אחד רוצה להחזיק באימפריה משלו, אבל מכיוון שהרשע של משרד העבודה היא יעילה, מיומנת, יש לה מורים טובים, אני מבקש מהשר לעשות שוב מאמ. גדול בממשלה כדי לרכז את כל הפעילות במסגרת אחת. בדרך זו נאכלס כיחות, נחסוך ציוד, נחסוך כוחות הוראה, נחסוך הוצאות.

לא יתכן שיושב ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת תוכל לעשות ככל העולה על רוחה. יש החלטת ממשלה, יש החלטת הקואליציה בענין ביטוח אבטלה. בקרתי במשרדים של הביטוח הלאומי במספר מקומות. נורא לראות תורים ארוכים ובהם אנשים צעירים שרוצים לקבל דמי אבטלה. אומרים שאין להם עבודה מחאימה. בחור שהיה נהג סמי-סריילר בצבא לא רוצה ללכת לעבוד במפעל, הוא רוצה להיות נהג. מחפשים עכשיו 200 עובדים למפעל בביח-שאן, אבל אני חושש שלמרות האבטלה בביח-שאן יתקשו למצוא עובדים. במשרד הביטוח הלאומי בעפולה ראיתי תור לקבל דמי אבטלה, ובעפולה לא חסרים מקומות עבודה, הקימו שם עשרות מפעלים. אמר לי האיש במקום: שנו את החוק. האם יושבת ראש ועדת העבודה והרווחה היא האחראית על מדיניות העבודה של מדינת ישראל? ראש הממשלה אמר שהחוק יעבור תוך שבועיים. אני מבקש ששר העבודה לא ירפה מהנושא ויביא אותו לפני ראש הממשלה. יש החלטה פה אחד של הקואליציה, וכמובן שיש החלטת ממשלה. אם יושבת ראש ועדת העבודה והרווחה לא יכולה להביא את החוק לכנסת, שתחפטר. במצב הקיים אנחנו לא רק מבזבזים כסף אלא גם משחיתים נפשות. אני מצפה ששר העבודה יפעל בנושא זה ויביא אותו לפני ראש הממשלה והממשלה. ביום שני יש פגישה של ראש הממשלה עם מרכזי סיעות, ואני מציע להעלות גם נושא זה.

אנחנו חייבים להיות רגישים לנושאי חסוקה ואבטלה. אני זוכר את זעקות השבר לפני חצי שנה, לפני שנה ולפני שנה וחצי מפי חברים מהאופוזיציה וגם מהקואליציה: אבטלה עליך ישראל. לשמחתנו האבטלה לא הגיעה למימדים שמהם חששו.

י. ארידור:

זה בגלל מימדי הירידה. 20 אלף צעירים ירדו - זהו ההסבר. האבטלה עוד חרד בשנה הבאה.

י. צבן:

אנחנו עומדים בפני החמרה באבטלה.

י. כהן:

אינני מאמין בחרופות פלא ובחרופות בן-רגע. אני מאמין בהקמה מפעלים שיבטיחו תעסוקה וצמיחה אמיתית, שהיא הגדלת התוצר הלאומי, בעיקר לייצוא. זה לא יכול להיות על ידי הזרמת כסף נוסף להשקעות. בועדה זו לא קיבלנו את עמדת הממשלה בענין החוק לעידוד השקעות. בשבוע שעבר קבענו שיובטח להשקעות במפעלים כסף זמין על ידי אמיסיות בבורסה, ולמפעלים שלא יכולים לצאת לבורסה - על ידי ערבות מדינה, כדי לתת תנופה להשקעה. לא קיבלנו עמדת הממשלה עד שלא סגרנו את הנושא באופן כזה שאפשר יהיה להפעיל אותו הלכה למעשה, אילצנו את הממשלה ללכת לקראתנו.

אבל צמיחה צריכה להיות לא רק על ידי השקעות, במפעלים הקיימים יש עדיין כושר ייצור לא מנוצל. צריך ליצור במשק חנאים כאלה שיבטיחו למפעלים אפשרות לייצר, להתחרות ולהרוויח. עדיין אין אנחנו ברי-חזרות במספר תחומים. כל המיסוי בסופו של דבר נופל על המוצר. אם לא נקטין עלות העבודה ונקטין את ההוצאות למוצר, הדיבורים על צמיחה ישארו בגדר סיסמה. צריך ליצור במשק חנאים כאלה שיצרנים יגבירו ייצור וייצוא וירחיבו תעסוקה.

ד. דנינו:

אני מברך את השר על עמדתו האיחנה בנושאי הרווחה, למרות שטרם נענו כל בקשותיו ולא הגיע למה שרצה להגיע. אני מאחל לו הצלחה במעולתו.

בתקופה שדרושה הכשרה והסכה לעובדים, מצמצמים בבחי ספר טכנולוגיים ומקצועיים. מצבם של המוסדות קשה, יש מוסדות שעומדים בפני סגירה. חמצב קשה בחחום הציוד, המבנים, כוחות הוראה. אני מבקש שהשר יסייר בבחי ספר מקצועיים בנתניה וגם בירושלים ויעמוד על מצבם.

חבר הכנסת ארידור אמר שהאבטלה יורדת בגלל הירידה, וזה נכון. אבל יש גם דבר נוסף. אני יודע עשרות יוצאי צבא שנכלל לא פונים ללשכת העבודה, לא הולכים להרשם בלשכה כי הם מחביישים. הם אומרים: נחנו שלוש שנים שירות למדינת ישראל ונלך ללשכה לבקש דמי אבטלה? אני שואל: האם יש טיפול נאות בבחורים אלה?

עיריית הפיתוח, שהיו גאוות מדינת ישראל, מצבן מחריף יותר ויותר. אם רוצים לרוקן אותן מתושבים, אפשר לצמצם עוד יותר את הטיפול שנותנים שם. אבל אם רוצים לחזק את עיריית הפיתוח, צריך להגביר את הטיפול. כל הזמן מדברים על התפתחות ביהודה ושומרון, בדרום, בצפון. קודם כל צריך לראות מה עושים בקיים.

אנחנו לא עושים די למען אותם אנשים שצריכים לחיות על הכנסה קטנה מאד. הם מוכנים לעבוד גם באשפה, אבל גם עבודה כזאת אין.

לפני מספר שבועות הופיע בועדה גונדר סוויסה ודיבר על המצב בבתי הסוהר. הוא אמר ש-95% מהכלואים הם בני עדות המזרח. מה הביא אותם לכך? אני מוצא חשובה בתקציב של משרד העבודה והרווחה. אם קיצצו קליטה של 260 ילדים במסגרת פנימיות, 225 ילדים במוסדות על-יסודיים, פרוש הדבר שילדים אלה יצאו לרחוב ובסופו של דבר יגיעו לבית הסוהר. מי שייפגעו מהקיצוץ הם ילדים של הורים מעדות המזרח שאין ביכולתם לממן לימודי הילדים בפנימיות. לקחו את התקציב מהטיפול בילדים אלה ונחנו אותו לטיפול בנרקומנים. לתת מכה לנערים אלה כדי לסגל בכמה אחרת? בזה לא פותרים בעיה, צריך לחשוב על דרך אחרת. אם פוגעים בילדים אלה, הם עלולים להצטרף לכלואים בבתי הסוהר.

בסלחם הנחה במעונות-יום לחושבי שכונות שיקום. הרי בגלל מצבם הגדירו אותם כשכונות שיקום. אם חשאלו אותי מניין צריך לקחת, אגיד: קחו מחלוקת דמי פסחא לפני פסח.

סגן השר ר. פנחס:

אין סעיף כזה.

ד. דנינו:

בשנה שעברה היה.

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

אתה מבקש שניקח כסף מסעיף שלא קיים?

ד. דנינו:

אסור לפגוע בחינוך.

אני חושב שעובדים סוציאליים צריכים להתייחס אחרת למשופלים, בעיקר לאותם זקנים שמרוחקים למיטה ולא יכולים להגיע ללשכת הרווחה.

אם יקצו בחינוך ובתחומים אחרים, אני מציע שיקראו למשרד לא בשם משרד העבודה והרווחה אלא משרד עבודה ומצוקה. (שר העבודה והרווחה מ. קצב: משרד האבטלה והמצוקה...)

אדוני השר, אתה בעצמך מודה שיש פריצה במתן היחרי עבודה בשבת. אתם לא יכולים לעשות משהו בעניין זה?

י. ארידור:

אני לא רוצה להתייחס לפרטים בחקציב משרד העבודה והרווחה, כי נראה לי שהבעיה שצריכה לעמוד לעיני ועדת הכספים היא הרבה יותר רחבה וחמורה מאשר תיקון זה או אחר בחקציב המשרד. הבעיה היא שהממשלה מנהלת מדיניות של אבטלה. אנחנו צריכים לדחות מדיניות כזאת. אני לא אומר שרוצים באבטלה, אני טוען שיוודעים כי מדיניות הממשלה גורמת אבטלה ומשלימים עם תוצאה זו. נאמר גם מראש שחיה מדיניות כזאת, נאמר על ידי פרופסור ברונר. מי שקרא את המסמכים שהכין פרופסור ברונר, במסמך שנמסר לוועדת הכספים לפני חצי שנה הדברים היו כחובים, אם לא היו כתובים בשורות הרי היו בין השורות.

הרעיון המרכזי של המדיניות הזאת היה קיצוץ בחקציב בלי קשר להשלכות על התעסוקה, ומדיניות ריביית בלי קשר להשלכות על התמטטות מפעלים. אנחנו מקבלים את התוצאות המטוטלות של שני מהלכים אלה. כל אחד אמר שצריך לעשות קיצוץ בחקציב, ועושים קיצוץ בחקציב שגורם פגיעה בתעסוקה. אומרים שחיה הריבית אשר תהיה ובלבד שהאינפלציה תרוסן, והתוצאה היא התמטטות מפעלים.

לדעתי, אנחנו עומדים במצב קריטי מבחינה לאומית, בעיקר נוכח התמטטות ענף הבניה. אין זו רק התמטטות של סולל-בונה, זו התמטטות של ענף הבניה. נזכור את ימי 1966, גם אז האסון במשק התחיל בענף הבניה. יש לי רושם שחוזרים לאותם ימים. צריך להבין היכן אנחנו עומדים, גם אם עדיין אין אותן בדיחות של 1966 אנחנו עומדים על סף התוצאות הכלכליות של 1966 כולל תוצאות בירידה.

אסור לנהל מדיניות כלכלית בלי להחשב בשיקולים לאומיים ובשיקולים חברתיים. כנראה שלא מחשבים בשיקולים לאומיים. אם בשנת 1985 היו 19 אלף יורדים, זה שיקול לאומי ממדרגה ראשונה שצריך להביא אותו בחשבון במדיניות הכלכלית. האבטלה שקיימת היום זה שיקול חברתי וכלכלי ממדרגה ראשונה שצריך להביאו בחשבון במדיניות כלכלית.

אינני חושב שהדרך להבראת המשק היא דרך הרס המשק על ידי התמוטטות מפעלים ואבטלה. אני לא מאמין בחאוריות אלה. חאוריות כאלה יכולות להיות טובות או לא טובות למדינות אחרות, הן בוודאי לא טובות למדינת ישראל. יצרו פרה קדושה, את התקציב המאוזן עשו לדגל ועם הדגל הזה הולכים לשום-מקום. אני לא זוכר שבזמן שאני ואחרים למדנו כלכלה התקציב המאוזן היה פרה קדושה. יש זמנים שחקציב צריך להיות מאוזן, יש זמנים שהכרח שהתקציב לא יהיה כל כך מאוזן. (שר העבודה והרווחה מ. קצב: מה לעשות, פרופסור ברוננו היה מרצה שלי לכלכלה) אתה צריך לשמוע מה שאומר פרופסור ברוננו ולבריק את הדברים בשבע עיניים. חלק ממה שהוא אומר, אותו חלק שהעתיק ממני, אני מקבל; אני לא מקבל מה שלא העתיק ממני.

זה כבר יותר מחמישים שנה שחקציב מאוזן הוא לא פרה קדושה. מי שמדבר על תקציב מאוזן כפרה קדושה לא מבין שיש מצבים שונים. אני לא אומר שחקציב בלתי-מאוזן הוא פרה קדושה, אבל צריך לדעת לנהוג לפי מצב המשק. כאשר משק מתמוטט לנוכח עינינו, אינני חושב שהדגל שצריך לשאת הוא דווקא דגל התקציב המאוזן ויהיה אשר יהיה בתחום התעסוקה והאבטלה והמפעלים.

הכל נובע מכך שאלה שהכינו מדיניות כלכלית שילבו כל מיני דברים שחלקם נכונים וחלקם לא נכונים, אבל לא בדקו כראוי את הבסיס החאורטי של דברים אלה. הבסיס החאורטי הוא שאין קשר ישיר ומידי בין גרעון תקציבי ובין אינפלציה. מי שהיה זקוק להוכחה בענין זה, סימקו לו הוכחה לפני יולי. אני חושב שמאז יולי לא יכול אף אחד לחלוק ברצינות על כך שאין קשר מידי וישיר בין קצוץ תקציבי ואינפלציה. האינפלציה רוסנה ברגע שהפסיקו את הפיחותים. הבעיה היא איך להחזיק בזה מעמד. קודם הפסיקו את הפיחותים ורק אחר כך נטסקה האינפלציה. כל הנסיונות בעיסקות החבילה להפסיק קודם את האינפלציה ורק אחר כך להפסיק את הפיחותים, כל הנסיונות האלה נכשלו במשך שלושת רבעי שנה.

יש חסרון לתקציב לא מאוזן, בעיקר בתחום מאזן החשלומים. אבל דווקא מבחינת מאזן החשלומים מצבה של מדינת ישראל היגם הרבה יותר טוב מאשר בעבר. הסיבות העיקריות לשיפור הן השחיקה בשער הדולר, ירידת מחירי הדלק, ירידת מחירי גרעינים, מענקים מארצות הברית. כשיש שיפור במאזן החשלומים שלנו אנחנו צריכים לשקול מחיר מסוים במאזן החשלומים המורח אי התמוטטות במשק ואפשרות להגיע לצמיחה. ממשק מתמוטט בוודאי לא נגיע לצמיחה.

היו"ר א. שפירא:

ראש הממשלה היה נהנה לו שמע מה אתה אומר.

י. ארידור:

פעם אחת הזמין אותי, שמע דברי ונבהל.

מ. בר-און:

לא רק שמעון פרס, רוב האנשים לא מסכימים אחר.

י. ארידור:

לא משנה אם הרוב מסכימים או לא מסכימים אחי. אני הזהרתי מראש שיצטרכו לבצע ייצוב שער המטבע, וביצעו. אחד הפרדוקסים הוא שכדי לרסן את האשראי, קבעו ריבית גבוהה. כדי לקבל ריבית גבוהה, שילמו הרבה גם בריבית קרדיטורית והזרימו כספים רבים לציבור. זה אולי לא נרשם כהזרמה פורמלית של המדינה, אבל הזרימו לציבור סכומים אדירים כדי שהציבור יפקיד את כספו. הזרימו סכומים גדולים לציבור כדי להעלות ריבית, העלאת ריבית שגרמה להחמוטטות מפעלים. עכשיו יזרימו סכומים אדירים כדי להציל מפעלים מהחמוטטות. למה צריך היה להסזרים סכומים גדולים כאלה כשאפשר היה לקבוע מדיניות אשראי קצת פחות חונקת, ריבית קצת יותר נמוכה, ולא להכנס לכל הצרות האלה שהן כבר לא רק צרות כלכליות אלא צרות לאומיות? שמעו שבארצות-הברית הורידו את שיעור האינפלציה על ידי ריבית גבוהה, והעתיקו את המתכון. אבל בארצות-הברית הריבית הגבוהה היא פחות מ-20% ריאלית לשנה, וכאן קבעו ריבית בשעור גדול פי חמישה ויותר.

אלה שלא מסכימים אחי לא מוכנים לבחון את הדברים, קנה המידה שלהם הוא אי ההסכמה אחי. לא צריך לנהל ויכוח ענייני, מספיק שלא מסכימים אחי.

צריך להאזין להזהרות. ההזהרות מתגשמות. לא הייתי היחיד שהזהיר מפני שער הריבית. הנושא לא היה שנוי במחלוקת מפלגתית בוועדת הכספים, חברים מכל המחנות הזהירו מהחוצאות, והעובדה היא שההזהרות מתגשמות. אם כל מה שבודקים הוא איך לתת סיוע למפעלים מתמוטטים, ולא בודקים את המדיניות הכלכלית מיסודה בהקשר של העסוקה, ברור שהמצב יימשך, הזרמה תהיה, והתקציב ל-1986 כבר פרוץ כי הוא היה מאוזן בלי הסיוע הנוסף. אלה שכל כך דוגלים בתקציב מאוזן צריכים לדעת שתקציב 1986 פרוץ, הוא לא כלל סיוע מיוחד שעומדים לתת למפעלים מתמוטטים, לא כלל סיוע לקופת חולים, לסולל-בונה, לחקלאים. ממקור מוסמך אני יודע שאין רזרבות לדברים האלה. צריך להיות ברור שהתקציב פרוץ. כלומר, גם מנהלים מדיניות אבטלה וגם מגיעים לתקציב לא מאוזן. את האינפלציה הצליחו לרסן, אבל אני לא בטוח כמה זמן הריסון יחזיק מעמד.

הבעיה המרכזית שאני מציע להעלות בדיון על משרד העבודה והרווחה היא לא נקודה זו או אחרת ששר העבודה והרווחה מתאמץ בכל יכולתו לתקן לאחר שהמדיניות הממשלתית הכוללת מעוותת, אבל אפשרויותיו מוגבלות. אנחנו צריכים לשאול את הממונים על הכלכלה אם הם חושבים להמשיך בדרך כזאת אם יש להם בסיס מעשי וגם אורטי, או ששנת 1966 חוזרת. הייתי נגד המיתון הסוציאליסטי לפני עשרים שנה, ואני נגד חזרה למיתון עכשיו. צריך לראות את הדברים בהקשר הכולל, גם מבחינה לאומית וגם מבחינה כלכלית וחברתית.

ז. בר-און:

הנושא שהעלה חבר-הכנסת ארידור הוא נושא נכבד מאד. הוא עלה כשהיה כאן הממונה על התקציבים, ולא קיימנו דיון עליו. אני חושב שנכון יהיה לקיים דיון אל התקציב במאקרו, לא בקשר לתקציב משרד העבודה והרווחה. לא זה הזמן לדיון כזה, אבל אני מציע שנקיים את הדיון בהקדם.

היו"ר א. שפירא:

כאשר הממשלה החליטה ביולי על חקנות שעה חירום, אמרתי שחוזרים לשנת 1966. אנחנו עומדים עכשיו במרס. חבר-הכנסת ארידור צדק, אנחנו חוזרים ל-1966.

ס. בר-און:

הנושא ראוי לדיון, אבל יש לערוך את הדיון בזמן הנכון ובהשחחסות שר האוצר והממונה על התקציבים, ולא במסגרת זו. אבל לאחר שחבר-הכנסת ארידור הרחיב את הדיבור בנושא זה, אני רוצה להגיד רק מלים אחדות. יש שחי אסכולות, יש אסכולה של חבר-הכנסת ארידור שטוענת שאין חיבור בין איזון תקציב ואינפלציה. (י. ארידור: דיברתי על חיבור ישיר ומירי). אסכולה שניה אומרת שיש חיבור, לא תוך חודש אבל במסגרת של חצי שנה או שנה יש השפעה מרחיקה לכת.

האינפלציה בשעורים 17% - 25% בחודש היחה קשורה בפיחותים. היא היחה אינפלציה של עלויות פיחות, סובסידיות. אבל אינפלציה זאת באה על תשתית של אינפלציה יותר קטנה בשעור 3% - 5%, ועל כן אי אפשר היה למנוע פיחותים. האינפלציה בשעורים הקטנים היא אינפלציה קלאסית שנובעת מאיזון לא נכון של תקציבים. לכן נחוץ היה לעשות שני דברים ביחד. חתכו קודם את הגבנון הגדול של אינפלציה הפיחותים והעלויות, ומנסים למצוא דרך לרסן את גם האינפלציה מהסוג השני. אי אפשר למנוע פיחותים לאורך זמן אם אחת לא מפסיק את האינפלציה שבתשתית. לא מפני שאתה אומר דברים מסוימים לא מסכימים להם, אלא מפני שיש השקפה אחרת.

אני בעד תקציב מאוזן. במאה ה-19 דיברו על קדושת התקציב המאוזן, אחר כך היה הניו-דיל ועשו תקציב גרעוני כדי להציל את ארצות הברית מדפלציה. באינפלציה הפתרון הוא תקציב מאוזן, ולו יכולנו להרשות זאת לעצמנו היינו צריכים אף לעשות תקציב עודף.

י. ארידור:

זה היה הטיעון של הובר נגד רוזוולט.

ס. בר-און:

הובר לא צדק בשעתו, והיום אחת לא צודק. במדינת ישראל היחה אינפלציה נוראה וצריך היה לרסן אותה, צריך היה קודם כל למנוע הזרמת כספים של המדינה. אני אומר את הדברים בכל הידידות. למדתי להוקיר אותך כחבר ועדה, אבל לא למדתי להעריך אותם כמי שהיה שר אוצר. לתוכנית הכלכלית יש הצלחות. אם כי היא כרוכה גם בנעיות, אפשר עוד למנוע מה שהיה ב-1966. אי אפשר לומר שהתוכנית ביסודה לא הצליחה.

י. ארידור:

לא אמרתי.

ס. בר-און:

אני רוצה להעיר הערה שאני חושש שאיננה מעשית, אבל אנסה לעשותה מעשית. לעניות דעתי, אפשר היה לעשות שינויים גם במסגרת הנתונה של התקציב. אחד השינויים הגדולים שצריך היה לעשות הוא להוסיף לתקציב העבודה והרווחה 100 או 200 מיליון שקל. התקציב כפי שהוא היום פרושו סבל לאוכלוסייה, ואם יודעים זאת טוב ממני. כדי להפיג קצת את הסבל צריך להוסיף סכומים לסיוע לנכים, להכשרה מקצועית, לשיקום. אני יודע שזה לא מעשי, כי ועדה זו לא תגיד איפה מנין לקחת את המיליונים האלה. אבל אני פונה לחברים ומציע להתאחד ולדרוש שינוי דווקא בתקציב משרד העבודה והרווחה בסדר גודל של 50 או 40 מיליון. בענין האבטלה צדק חבר-הכנסת ארידור. יש שכבות שיודעות סבל ויסורים. אני לא בטוח שצריך להעלות רמת ההכנסה הפנויה של העשירונים הגבוהים, מעל העשירון השלישי ומעלה, אני מוכן שבשנה הבאה חוקפת הכנסתם. אבל צריך להקל על העשירון הראשון והעשירון השני, על נכים וקשישים. דווקא במצב כלכלי קשה צריך להקטין שבכבות אלה לא יגדל הסבל מעל הסביר והמוחר.

אני מציע לפחות לבדוק אם המדיניות הכלכלית לא מביאה אותנו לנסיגה קשה, לא בהשוואה למדינות כמו שבדיה אלא בהשוואה למדינות כמו צרפת ואיטליה. נדמה לי שאנחנו נסוגים יותר מדי בשירותים לאזרח הנזקק.

אני קורא לוועדה להוסיף דווקא למשרד הזה 50, 40 או 30 מיליון. אם תסכימו, אציע ליושב ראש לבקש מהשר שהוא יציע למה להפנות את הסכום הנוסף, לפי סדר העדיפויות שלו.

הערוך בשני ענינים מעשיים, שאינני בטוח אם הם בעדיפות גבוהה אבל פנו אלי בענינים אלה ואני רוצה להעלותם כאן. מלווה לעיוור מקבל היום 50 שקל לחודש. צריך לתקן את העיוור ולהעלות את החשלוס למלווה ל-150 ואפילו 100 שקל. לא מדובר בהוצאה גדולה. אם צריך לתת לענין זה עדיפות, נאבק כדי שהסכום הדרוש יוסף לחקציב.

ענין שני הוא סיוע ברכישה מכשירי שמיעה לחרשים. סובסידיה בשעור 50% למכשיר היא סבירה, לאחר שהמכשירים התייקרו מאד.

לשני הנושאים האלה דרושה תוספת של כ-400 אלף שקל, ויש בוודאי עוד כמה דברים כאלה, שיחד יסתכמו במיליון שקל.

הערה סמנטית. אני חושב שהגיע הזמן לשנות שמו של המכון לפיריון העבודה ולקרוא לו המכון לפיריון הייצור. העיקר הוא לא הפיריון של העובד.

שר העבודה והרווחה מ, קצב:

שם המכון הוא המכון לפיריון העבודה והייצור. גם פיריון העבודה הוא חשוב.

מ. בר-און:

צריך למחוק את המילה עבודה משם המכון. בציבור חושבים שאין פיריון ייצור מפני שהפועלים עצלים. לא פיריון העבודה הוא העיקר. פיריון הייצור כולל אלמנטים שונים.

ז'. אמיר:

אני רוצה לשאול את השר אם יש הצדקה להמשיך המיזוג של שני המשרדים - עבודה ורווחה. עבודה ואבטלה, הכשרה מקצועית, ביטוח לאומי - זה עולם ומלואו. תחומים אלה לבדם מחייבים טיפול של שר ושל מקידי מעולים ביוצר. רווחה היא נושא נכבד כשלעצמו. האם ההחלטה לאחד שני המשרדים מוצדקת בשטח? האם לא רצוי שיהיה שר מיוחד לעבודה ושר אחר לרווחה? לא מענין אותי חסכון של 100 אלף דולר במשרד של שר אם זה יאפשר טיפול מעמיק ומקצועי בנושאים החשובים. מדינה שלא מטפלת ברווחה היא מדינה מפגרת, מדינה שמסכנת את עתידה החברתי והבטחוני. זו צריכה להיות השאלה המרכזית בהמשך הדיון.

במשרד המאוחד כפי שהוא, עד כמה שאני עוקב אחרי פעולתו של שר העבודה והרווחה, אדוני השר, אתה עושה עבודה יפה ומקצועית ויש לך רגש אנושי ורגישות חברתית, זה דבר חשוב מאד.

יש בארץ עובדים זרים. אני רוצה פעם לדעת אם אלה עובדים מקצועיים שאין כמוהם בישראל, או סתם עובדים שחורים שמספקים עבודה זולה. עד כמה שידוע לי, העבודה של העובדים הזרים היא עבודה יקרה מאד. אולי חסרים במדינת ישראל בעלי מקצוע מסוימים וצריך להביא מומחים מהחוץ כדי שלא ייפגע הייצור.

לא לכל המדיניות הכלכלית הסכמתי, אבל יש בה חלקים חשובים ביותר. ריסון האינפלציה הוא הישג גדול לממשלה הזאת, אבל האבטלה מחייבת חשבון נפש. למדינת ישראל אבטלה היא אסון. בנים מערי פיתוח מסתחררים מהצבא, אין להם מה לעשות במקום והם נודדים, אם למרכז הארץ ואם לחו"ל.

אין מספיק מקומות להכשרה ואין מספיק חקציבים להכשרה מקצועית. צריך לנצל את כחי הספר המקצועיים ולהפעיל אותם במשמרת שניה להכשרת מבוגרים, כשיודעים מראש לאן יופנו לאחר שילמדו מקצוע.

דמי אבטלה הם לא מתח חסד, זה השלום שמי שביטח עצמו מקבל בזכות. אם הביטוח הזה זול מדי, אפשר להעלות את דמי הביטוח. כל המפרנסים משלמים דמי ביטוח - -

ג. ברור:

פרט לעצמאים.

א. שלום:

יש ניצול לרעה.

ז. אמיר:

אני לא מקבל את זה. צריך לבדוק גם את הצד השני של המטבע. דמי אבטלה ניתנים לפי השכר שהאיש קיבל כשעבד ואפשר להגיע ל-1600 שקל. זו זכותו של המבוטח, הוא שילם דמי ביטוח.

שד העבודה והרווחה מ. קצב:

הניצול הממוצע הוא 70 - 80 יום, חצי מהחקופה שאפשר היה לנצל.

ז. אמיר:

האנשים האלה הם לא ספילים, אלה אנשים שאין להם עבודה. אני לא יודע כמה כסף גובים וכמה מוציאים - -

שד העבודה והרווחה מ. קצב:

מוציאים 71 מיליון, גובים 21 מיליון.

ג. ברור:

יש רזרבה של מיליארד שקלים.

ז. אמיר:

ריבית על מיליארד שקל יכולה לכסות הכל. אם צריך עוד להוסיף, אפשר להוסיף.

המדינה היחה צריכה לחוקק חוק שיחייב אותה לספק תעסוקה לאזרחים. יש מדינות שיש בהן חוק כזה. המדינה צריכה לספק לאזרח תעסוקה לפי החנאים והכישורים, ולא להשאיר אדם מובטל כי מובטל חשוב כמת. מי שהיה פעם מובטל יודע איך מרגיש מובטל.

צריך לחקוף את בעיית האבטלה על ידי כך שנפסיק את החנופה של חלום שכר נמוך. שכר בשעור 33% מהשכר הממוצע במשק, 150 דולר, זו לנו בושה קולקטיבית. חייבים לטפל בנושא ולקבל מיד חוק שכר מינימום. אדוני השר, שמך צריך להתנוסס על הצעת החוק עם שמוחיהם של חברי הכנסת. הייתי מסתפק בשכר מינימום בשעור 45% מהשכר הממוצע, לחקופה נסיון ראשונה אפילו 40%, אבל שזה יחייב את כולם ולא יהיה שכר עבדים. יש קבלנים לא מאורגנים שמשלמים עוד פחות - שקל לשעה עבודה.

אם צריך לחקופה מוגבלת לסייע למפעלים בקליים על ידי הכנסת עובדים חדשים והשתתפות בשכרם באמצעות תשלום מביטוח אבטלה, צריך לשנות את החוק. אם נציע לחלובת כי"ל במשך שנה להשתתף בתשלום השכר, אני בטוח שיקלטו עובדים.

אני מבקש עוד לחשוב על קביעת המרחק ממקום המגורים למקום העבודה - 60 ק"מ. במשך 16 שנה נסעתי יום יום מרמונה למפעלי ים המלח, הגב נשבר בנסיעה. חשאלו נהגים ויגידו לכם שהגב נשבר בנסיעות גם אם לא עובדים 8 שעות במפעל. יכול להיות שצריך לקבוע טווח של 60 ק"מ, אבל מי שעובד עבודה כפיה קשה יעבוד רק 6 שעות.

אני מעריך מאד את עובדי היחידה להתנדבות. הם עושים עבודה מצוינת בחוס לב והתועלת פי כמה גדולה גם מעבודתם של עובדים המקבלים שכר. בחקופה זו העובדים הסוציאליים עומדים מול גל של דרישות מצד שכבות חדשות שהצטרפו לנזקקים. אנשים הודיעו שהם פושטים רגל, כי לא היו מסוגלים להחזיר משכנתאות והלוואות.

ארגון מט"כ עושה עבודה נפלאה עם קשישים. לא יחכן לפגוע בחקציב של מט"כ, צריך עוד להוסיף לתקציב הארגון כי הם עושים עבודה נפלאה, נוחים סיפול אנושי והכוונה, חוסכים רופאים ומיטות בבתי חולים.

אם יש מחשבה לפגוע בחוספת ניידות לנכים, אני מציע לכם להסיר מחשבה כזאת. בכנסת השמינית היה מאבק על חוספת ניידות לנכים - - -

ער העבודה והרווחה מ. קצב:

ב-1978 היתה ועדה של מומחים, לא פקידי אוצר, לא הביטוח הלאומי, לא ועדה של פוליטיקאים. ועדה של מומחים רופאים עשתה בדיקה יסודית של כללי זכאות לנכים מלידה לפי יכולת הניידות שלהם. אחרי בדיקה יסודית, סוג מסוים של נכים זכו בהקלות, לסוגים אחרים היו החמרות. לנכים קשים ניחנו הקלות, לנכים קלים היו החמרות בכללי הזכאות. מאז נבדק הנושא שוב ושוב ולא מצאנו דופי בשיטת העבודה ובמסקנות של ועדת המומחים.

לא רק שהממשלה חזרה ואישרה את הכללים, קיימנו גם התייעצות עם ראש הממשלה בסוגיה זו. אנחנו לא רואים פגיעה בסיסית בנכים מלידה. בימים הקרובים נגיש את הכללים לכנסת ולאחר מכן נצטרך להפעילם. מיצינו עם ארגון הנכים את כל אפשרויות הדיון הליבוני ובדיקת הנושא.

ז' אמיר:

אני רק מקווה שבענין זה לא יקרה מה שקורה לגבי אגרת החינוך שכולנו התנגדנו וממשיכים להתנגד.

אני קורא למוסד הביטוח הלאומי ולמשרד העבודה והרווחה לרחם על פנסיונרים שאין להם מועדון, ובעיקר לרחם על הקשישים בערי הפיתוח. אחרי ארבעים שנה אנשים פורשים מעבודה ואין להם מקום להתאסף. יש אנשים שלא יכולים לשבת שמונה שעות ביום בבית הכנסת, הם רוצים לבוא למועדון שיש בו כורסה, משחקים. אני מבקש לשים לב לנושא ולתת לזה ביטוי בתקציב, בעיקר לגבי ערי פיתוח. עוד בכנסת התשיעית קיבלתי הבטחה מהביטוח הלאומי להקים מועדונים לקשישים, בשיחוף עם ארגונים נוספים, ועד היום זה לא בוצע. צריך לערוך סקר בערי פיתוח ולפתור את הבעיה. אי אפשר לקיים מועדונים לקשישים במקלטים. חבדקו את העניין.

י. מצא:

אדוני השר, מטאם קוצר הזמן אדבר רק על נושא אחד, וגם עליו באופן כללי. לדעתי אבי כל חסאת הוא מבנה המשק ומבנה המיסל, שהוא מסורבל, חסר יעילות, בנוי רבדים רבדים במשך 37 שנות קיום המדינה. אני יודע שזה לא סימפטי ביותר לדבר היום על אבטלה סמויה, כשמטרידה אותנו אבטלה גלויה. ובכל זאת, בגלל חוסר היעילות אין לנו החוסן הדרוש לעמוד במשבר. אני לא רוצה לעשות ניחוח כפי שעשה חבר-הכנסת ארידור של בעיות הכלכלה בכלל, גם לא אדע לעשות זאת כמוהו. אבל אני מזכיר את הבעיות, כי משרד העבודה והרווחה הוא המשרד שלטווח הארוך צריך לתת דעתו להסבה מקצועית.

אני רוצה להביא דוגמה לחוסר יעילות, דוגמה מהחדר הזה. נמצאים כאן עשרה עובדים ממשרד העבודה והרווחה, שמונה באו מירושלים. כשהמנהלים נמצאים פה, יכול להיות שהעובדים בירושלים בטלים היום מעבודה. אני מביא דוגמה קטנה זו, יכולתי לתת דוגמאות יותר מאלפות לאבטלה סמויה. (היו"ר א. שפירא: הם היו באים לישיבת הועדה גם אילו נערכה בירושלים). לא. בירושלים הם היו נמצאים בהישג ידו של השר, המנכ"ל יכול היה להזעיק מישהו לפי הצורך. לחל אביב צריך להביא את כולם שמא תהיה חקלה ויצטרכו למישהו, ולכן כל הצוות נמצא כאן. אנחנו חברי כנסת, אנחנו נועדנו לבטלה. להם משלמים כסף כדי לעבוד. והנה מזעיקים משרד של מירושלים לחל אביב להחבטל, לשמוע את הדברים שלנו במקום שיעשו עבודתם. אני מתריע בפעם המאה.

א. שלום:

חברי הועדה שואלים שאלות, הם צריכים להכין חשובות.

י. מצא:

אני לא נגד ישיבות של הועדה ביום חמישי בחל אביב, אבל אפשר ליעד אותן לאוחם דיונים שמופיעים אנשי חל אביב או מוסדות שונים, ולא עובדי משרדי הממשלה.

הייתי רוצה לשמוע משר העבודה והרווחה על נושא ההסבה המקצועית מאספקט של צמצום אבטלה סמויה. היום מטרידה אותנו אבטלה גלויה, אבל אני מבקש לדעת מה עושים למען ייעול לטווח הארוך.

כחוב היום בעתון ש-80% מחוך 90 אלף אלמנות חיות בתנאי מצוקה כלכלית. כותרת

מדהימה.

שר העבודה והרווחה פ. קצב:

מה זה "תנאי מצוקה"?

י. מצא:

הייתי רוצה לשמוע מכס. 45 אלף מחוך 90 אלף אלמנות נזקקות להשלמת הכנסה, כלומר אלה עומדות בקריטריונים שלכם לגבי יכולת מחיה.

אלמנות צה"ל - מה עשיכם כדי לשפר את תנאי החיים שלהן?

אחמול שאלתי שאילחה בעל-פה בענין נכי גפים עליונות וחחחחחחח שאינם נכי צה"ל. אחס מבחינים ונותנים זכויות ברכישה רכב רק לנכי גפים תחחחחחחח ולא לנכי גפים עליונות. מדובר כסך הכל בקבוצה נכים קטנה מאד. תשובחו של סגן השר לא סיפקה אותי: יש קריטריונים, אי אפשר לסטוח מהקריטריונים... אני חושב שצריך שוב לחשוב על הנושא. מדובר על קבוצה קטנה של נכים, שמכירים בנכותם, והם זקוקים לרכב מיוחד. בצה"ל לא מבדילים בין נכי ידים ונכי רגלים. המוסד לביטוח לאומי לא מאפשר לתת פטור לרכב לנכה ידים.

ג. ברור:

משרד הבטחון קבע כללים לגבי נכי צה"ל. גם מי שיש לו חרשות באוזן מקבל פטור לרכב, אם הוא נכה צה"ל.

י. מצא:

אני מדבר על נכים שהוכרה נכותם ומכירים בכך שהם צריכים רכב מיוחד, כמו שצריכים נכי גפים תחונות. אחם מבדילים בין נכי ידים ורגלים כשאין ביניהם הבדל מבחינת הזקקות לרכב מיוחד.

ב. שליטא:

אנחנו יכולים להיות גאים בזכויות הסוציאליות שיש בישראל מלידה ועד קבר. אנחנו אחת המדינות המובילות והמתקדמות מבחינת הביטוחים השונים במיגזרים השונים, ההתייחסות לאדם במצוקה, ביטוח אבטלה, ביטוח בריאות. יש מדינות מתקדמות בעולם שאין להם מערכת מתקדמת כזאת של ביטוחים. אבל דווקא ביטוח אבטלה מחייב שינוי בהקדם, כי הוא משמש חמריץ לאי עבודה.

יש לנו כבר מובטלים-מקצועיים מתוצרת-הארץ, אנשים שאינם עובדים במחווץ וטוב להם בכך, הם מקבלים דמי אבטלה והם לא מעונינים לעבוד. בכל עיר פיתוח חמצאו מובטלים-מקצועיים, שאינם עובדים גם אם יש העסקה במקום. הם מובטלים מרצון. תופעה כזאת קיימת אולי בכל המדינות, אבל אין לזה מקום בישראל ואי אפשר לתת לזה חמריץ.

צריך לקצץ את הסכומים של דמי אבטלה, ובעיקר לשנות את הקריטריון המקצועי. לא יכול להיות שאדם יאמר שהוא בעל מקצוע כזה וכזה ורק במקצוע זה יעבוד. גם אם הוא אקדימאי, עם כל הכבוד להשכלתו ולכישורים שלו, אם אין עבודה אחרת - הוא צריך לקסוף תפוזים. כל עבודה מכבדת את בעליה. בחקופת ביניים צריך לקבל כל עבודה. אם לא ילך לעבודה שמציעים לו, לא יהיה זכאי לדמי אבטלה.

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

אתה מחווץ לאכוף את זה?

ג. ברור:

אתה צריך להציע לבטל חוק הבטחת הכנסה, ואז אפשר יהיה לחייב כל אדם שבא ללשכת העבודה ללכת לכל עבודה. אי אפשר לעשות ביטוח ואחר כך להגיד שלא נוחנים לאדם את זכויותיו. מה שאחא מציע זה בעצם לא תיקון לביטוח אבטלה אלא ביטול חוק ביטוח אבטלה. לא שאני מסכים אתך, אבל זו גישה שאפשר להחזיק עליה.

ב. שליטא:

מקובל עלי. המטרה צריכה להיות ברורה: חמריץ לעבודה ולא לאנטי-עבודה.

אני מבקש לדעת עד כמה משרד העבודה והרווחה מעורב בנושא ביטוח בריאות ממלכתי. לדעתי, אתם צריכים להוביל בחקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. קודם כל צריך לתת השובה לאנשים שאינם מבוטחים בשום קופת חולים, ואלה בדרך כלל בעשירון החחחון.

חינוך מקצועי. אני חושב שאין די עידוד לחינוך המקצועי. אני מציע לעודד את החינוך המקצועי עד כדי פטור משכר לימוד. מי שרוצה ללמוד פילוסופיה, שישלם; אבל מי שהולך ללמוד מקצוע יצרני - צריך לסבסד אותו.

האם יהיו לנו מחר ספרים, נגרים? יש דור המשך לבעלי המלאכה? יש עידוד לדברים האלה? כולם רוצים ללמוד לימודים גבוהים. עוד מעט גם סכנאים לא יהיו לנו, כולם רוצים להיות מהנדסים.

שר העבודה והרווחה ס. קצב:

אם אינני טועה, רק 10% מבוגרי החינוך המקצועי ממשיכים לעבוד בחעשיה במקצוע שבו הוכשרו.

ג. שליטא:

זה נכון, אבל אינני רואה דרך אחרת אלא להמשיך להכשיר ולהכשיר.

אדוני השר, אתה התחייבת לחוק שכר מינימום. זו התחייבות אישית שלך. אתה חייב להביא לכנסת הצעת חוק, כמובן, הצעה שחיה מקובלת על הממשלה. יש התחייבות, ובזה חלוייה גם אמינות המשרד שלך.

סיווג ערי פיתוח. העניין רציני מכדי שייגמר בינך ובין השר גד יעקבי ואינני יודע מי עוד. תגיעו לפשרה ובמקום סוס יהיה גמל עם דבשת. מר גינדל מהמרכז להכוונה לערי פיתוח עושה עבודה יפה, ואני מציע שחלמדו משהו מהסיווג שעליו המליץ.

אדוני היושב ראש, אני מציע שנושא הסיווג של ערי פיתוח יבוא לדיון בוועדה זו לפני שיאושר סופית.

היו"ר א. שפירא:

הסיווג מובא לאישור ועדת הכספים.

ג. שליטא:

כאיזה שלב נמצא חוק פנסיה ממלכתית? איפה זה תקוע? זה אחד הדברים החשובים ביותר. מה עושים בנושא זה? אני מזהיר את כולנו ואת כל השכירים, מה שקרה בסולל בונה ובמוסדות אחרים שאי אפשר היה להעלות על הדעת שיגיעו למשבר כזה, יום אחד יקרה גם בקרנות הפנסיה ההסתדרותיות. תהיה מפולת כזאת שאנשים יקטצו ממגדל-שלום. צריך להקדים רפואה למכה ולספל בנושא באמצעות חוק.

אני בעד יתר עידוד ליוצאי צבא. המשרד שלכם צריך לתת העדפה יוחר גדולה ליוצאי צבא בחלומי קי"ץ - קיצבת יוצאי צבא. אינני רואה מקום להפליה בין יהודים וערבים. היושב ראש בוודאי יקפוז ממקומו, אבל אני אומר שאינני בטוח שנסורי-קרחא, שהם אנטי-ציונים, צריכים לקבל חלומי קי"ץ.

ג. ברנ:

אחד לא מקבל אלא אם אחד מבני משפחתו היה בצה"ל. זה חל על כל האוכלוסיה.

היו"ר א. שפירא:

אוחי קשה להוציא מעורי, כי הם ממילא יקבלו...

ב. שליטא:

גם סרבני שירות לא צריכים לקבל קי"ץ. אדם שרכב לצו המדינה, החליט שהוא פציפיסט א שהוא לא רוצה לשרת בלכנון או בשטחים, לא יקבל.

עם כל הכבוד הראוי והיחס החם לכל הנכים, אני חושב שנקי צה"ל צריכים חמיד לקבל יותר מאחרים. לא צריך להשוות את החנאים, צריך להיות ברור שמי שנמצע בשירות הכלל מקבל יותר. לא יחכן שאדם שנמצע כשהרכיב או פרק פצצה בשביל גורמים עוינים למדינה, יהיה שווה בזכויות לנקי צה"ל. נקי צה"ל צריכים לקבל יותר מנכים אחרים. במשרד העבודה והרווחה ובביטוח הלאומי רצים כל הזמן אחרי נקי צה"ל. נקי צה"ל צריכים חמיד לקבל יותר.

אדוני השר, אני מודאג מאד, כמו כל חברי הועדה, מן ה"עליהום" על קיצבאות קשישים, מיסוי קיצבאות ילדים וכו'. האם הממשלה הזאת רוצה להיות ממשלה אנטי-סוציאלית? בקיצבאות גימלאים צריך לפגוע? נניח ששכרם נשמר או עלה, אבל לקחה מהביטוח שלהם? באות הצעות מביח-היוצר של האוצר, ונדמה שאין בלמים. כל ההצעות ילסטיגה מכוונות לשכבות החלשות.

שר העבודה והרווחה פ. קצב:

אילו כל ההצעות של שר האוצר בנושאים אלה היו מתקבלות, העסק היה מחמוטט מזמן...

ע. עלי:

אני רוצה לברך את השר על התיפקוד הטוב של המשרד. אני חושב שזכינו שבמשרד העבודה והרווחה יכהן אחד השרים הטובים ביותר שיש לנו. אני עוקב מקרוב אחרי עבודת המשרד ואני מוצא לא רק רגישות חברתית יוצאת מן הכלל של השר אלא גם יכולת וכשרון נדירים בתיפקוד המשרד, ועל כך יש לברך. אני מאחל לך, אדוני השר, שחמשיך להפעיל משרד זה באוחו כשרון ובאוחה רוח טובה כמו עד היום. אני חושב שחלק מההצלחה שלך היא בבחירת האנשים הטובים שסובבים אותך. בהזדמנות זו אני רוצה להעלות על נס את התיפקוד היוצא מן הכלל של כל הצוות, של שנק"ל שפוסד לביטוח הלאומי, של מנק"ל משרד העבודה והרווחה - אני חושב שזה אחד המינויים הטובים ביותר שהיו במדינה בשנה האחרונה, וכל צוות העוזרים שעושים עבודה נהדרת. אני מאחל להם שימשיכו לתפקד באותה צורה מעולה כמו עד היום.

אחד הנושאים המרכזיים שצריך לעסוק בהם היום הוא הכשרה מקצועית. כחוב: פשוט נבלה בשוק ואל חצטרך לבריות. דבר זה הולך ונשכח אצלנו. מתחילים לחנך לפרזיטיות. אם לא נשנה כיוון מצבנו יהיה קשה. אני יודע שהגישה שלכם היא כגישה שביטאחי, ואני מבקש לעשות מאמץ מיוחד ולתח עדיפות לעבודה והכשרה למקצוע.

מענקי אבטלה. צריך לזכור שאנשים שילמו בעד ביטוח אבטלה וההחנפלות על הביטוח הזה היא מיותרת. מי שמדברים נגד מענקי אבטלה, מה יעשו אם מחר ישבו ליד משרדס מאות מובטלים שלא יהיה להם לתח לחם לילדים. אל נשפוך את התינוק עם מי האמבטיה, בוודאי לא בעת קשה זו. יש מקום לשיפורים, אולי אפשר להרחיב את הרדיוס, אולי יותר גמישות בהכוונה לעבודה, אבל לא להרחיק מדי לכת ולא לדבר כאילו פה יש אנשים יפים שלא רוצים לבזבז כספי ציבור ולעומתם יש אחרים שרוצים לבזבז כסף ולפגוע בייצור. אין חלוקה כזאת. צריך לבדוק את הדברים ביתר זהירות. אי אפשר להגיד לאקדימאי ללכת לעבוד בטינוי אשטה. הוא פשוט לא ילך, הוא ילך לעיר הגדולה.

הערה נוספת, שלא הייתי מעיר אלמלא ההערה של חבר-הכנסת בני שליטא. אני מבקש מכבוד השר לבדוק אם יש כפילויות בתחום משרד העבודה והרווחה. במשק שלנו יש כפילויות ויש בעיות מבנה. לאחר שהיה איחוד שני משרדים, יש לבדוק באיזו מידה בוטלו כפילויות.

מרכז ההכוונה לערי פיתוח - אחת הבדיחות שיש במדינת ישראל. המרכז לא פועל, לא עושה מאומה. סיווג ערי פיתוח זה כובע גדול מדי, אי אפשר להפקיד אותו ברמה של אלה העוסקים בעניין. (ג. שפט: עוסקים בזה שרים נכבדים) אני רוצה שיעסקו בזה אנשים שמצויים בעניין ומבינים בו. הסיווג שהוצע על ידי ועדה של משרד העבודה ומשרד הכלכלה לא מקובל עלי. יש מקום לבדיקה כי יש בזה יותר מדי מגמות פוליטיות ואישיות, המלצות שרחוקות מהצרכים האוניקסיביים שראוי שידריכו ועדה שמנסה לעשות רי-ארגון של ערי פיתוח.

אני מדבר כראש עיר שנחקבל בבעיות יום יום. גם בימי רגיעה חברתי יש שכבות קשות יום, בכל חברה וכחברה הישראלית על אחת כמה וכמה. יש משרד שמטפל בעניני המפגרים, הנכים, העבריינים, אלכוהליסטים, שכבות מצוקה. אם בחקופת רגיעה קשה הטיפול, על אחת כמה וכמה הוא קשה בחקופת של כלכלה מעורעת, לאחר שכל השינויים פגעו קודם כל בשכבות אלה. אנחנו רואים שמשפחות חדשות הצטרפו לאלה שמתדפקות על שערי לשכות הסעד או המחלקות החברתיות. אין בחקציב ביטוי הולך לטיפול במצוקות אלה. החקציב לא עונה לצרכים. חוסנה של חברה נבחן בדאגה לחוליות החלשות. חברה שלא יודעת לדאוג לחוליות החלשות היא לא חברה נאורה. אני רוצה לראות לנושא זה ביטוי חקציבי ולא רק דקלרציות. לא יתכן שמשפחה שנמצאת במצוקה כלכלית לא תזכה לטיפול נאות בשל חוסר חקציב, לא יתכן שיגיעו עד פה לחס, ואני כבר לא מדבר על צרכים מיוחדים בבית כמו מכונת כביסה, ביגוד. בתחום המוניציפלי אנחנו רואים את הדברים מקרוב, יכול להיות שמי שיושב במגדל-שן לא חש בזה.

אני מבקש ממזכיר הועדה לרשום הסתייגות שלי לסעיפים אלה. אני מציע להוסיף חקציב לטיפול במשפחות במצוקה - 2 מיליון דולר.

טיפול בזקנים. אוכלוסיית הזקנים במדינה הולכת וגדלה. התופעה קיימת בכל העולם ובמדינת ישראל במיוחד. 10% מכלל האוכלוסייה הם זקנים. בשל שירותי הבריאות המפותחים, תוחלת החיים הולכת וגדלה, וכבר היום 40% מכלל הזקנים הם מעל גיל 75, 180 אלף זקנים מעל גיל 75. לאוכלוסייה זו יש בעיות מיוחדות. לחברה נאורה אסור להשליך אדם לעת זקנהו. יש זקנים שלא מכניסים אותם לבתי אבות כשל מחסור בחקציב, אף כי יש מקומות בבתי אבות. זה המצב גם לגבי קשישים סיעודיים שבאחריות משרד הבריאות, וכך לגבי קשישים משכבות חלשות שנמצאים בתחום טיפולו של משרד העבודה והרווחה. צריך לאפשר לקשישים לבלות את החודשים האחרונים בחייהם בחנאים סבירים.

אני מבקש להגיש הסתייגות: אני מציע להוסיף 2 מיליון דולר לנושא זה.

הערה בעניין טיפול אישי, טיפול בקהילה, עזרה ביחית, ארוחות חמות. קראתי שבעולם המערבי נרחבות ארוחות חמות לכ-5% מכלל האוכלוסייה, אצלנו - רק 1%. אם זה נכון, צריך לחקן את המצב ולהוסיף תקציב כדי שתנתן לזקנים לפחות ארוחה אחת חמה ביום, אם אין להם משפחה ואין מי שידאג להם.

אם לא יהיה תקציב לפעולה כזאת, אני מבקש לרשום הסתייגות: להוסיף מיליון דולר.

א. שלום:

למה לא יעשו זאת הרשויות המקומיות?

ע. עלי:

אחה צודק. תקציב הרווחה ברשות המקומית מורכב מ-75% שניתנים על ידי משרד העבודה והרווחה ו-25% של הרשות המקומית, וההפעלה היא על ידי הרשות המקומית. אם לרשות משרד העבודה והרווחה לא עומדים תקציבים מחאימים, הוא לא יכול להעביר את החלק הראוי לרשויות המקומיות, ואז הרשות המקומית לא יכולה לבצע את העבודה. כדי שהרשות המקומית תוכל להפעיל את הנושא, צריך להוסיף תקציב.

אני מציע להוסיף לנושא זה מיליון דולר. אם לא יהיה סידור לענין בהחלטת הועדה, אני מבקש להגיש הסתייגות.

היו פרסומים בכלי התקשורת שמענווח למפגרים מחמוטטים או עומדים על סף החמוטטות. האם יש אמת בפרסומים אלה? לפי מדיניות המשרד חלק מהטיפול באוכלוסיה קשה זו הועבר למוסדות פרטיים. נוצרו קשיים עצומים במימון. אני מבקש לשמוע יותר פרטים ולדעת כמה תקציב יש להוסיף כדי שאוכלוסיה זו תטופל כהלכה. אסור להכביד עוד יותר על משפחות שהגורל המר להן ויש להן ילדים מפגרים. משפחות כאלה עלולות לההרס. המינימום שבו יכולה החברה לסייע למשפחה כזאת הוא בסידור הילד במוסד. לא יחכן שבגלל בעיות תקציב ילדים מפגרים לא יסודרו במוסדות.

אבטלה בארץ בכלל ובערי פיתוח בפרט. אני מבקש יותר פרטים על האבטלה בעקבות החוכנית הכלכלית, ואיך חושב השר לטפל בבעיות האבטלה בערי פיתוח. האבטלה לא מחולקת באופן שווה על כל חלקי הארץ, רוב האבטלה - יש ויכוח אם השעור הוא 30% או 40% מכלל המובטלים בארץ הם בערי פיתוח, בעוד שאוכלוסית ערי הפיתוח היא 11% מאוכלוסית ישראל. הייתי מבקש מכבוד השר להרחיב את האינפורמציה בנושא זה.

ג. גדות:

דבריו של חבר-הכנסת עלי קיצרו את הנאום שלי. אני מקבל כל מה שאמר, ואני רוצה להתיי רק לשניים או שלושה נושאים שהשיק להם או שלא נגע בהם. אני לא יודע אם שר העבודה והרווחה יצא למחקפה בנושא הקשישים. אם לא, טוב שיעשה זאת. אין מי שיכול לעשות זאת טוב ממנו. כפי שאמרתי בדברי בכנסת אחרי סקירת השר, בנושא הקשישים יש לצידז של השר השדולה הגדולה ביותר במדינת ישראל. אני מחפלא שהשר לא עשה בזה שימוש. אם הקרב לא ינוהל על ידי שר העבודה והרווחה, הוא יכשל. כולנו יודעים מה יקרה ב-31 במרס כשחונחת עלינו החלטת הקואליציה. ואני אומר כאן מראש שאנהג לפי החלטות הקואליציה, למרות שיחד עם חבר-הכנסת צבן ואחרים אני משתתף בקרב הגדול למען הקשישים. אם הקרב הזה לא יתחיל היום, ובחמיכת שר העבודה והרווחה, לא יהיו לו תוצאות. השר צריך לנהל את הקרב בגיבוי שלנו.

אני סבור שהמשרד צריך למקד את הפעולה בארבעה - חשיטת נושאים פרכזיים ולא בעשרים נושאים. צריך להקדיש תשומת לב להסבה מקצועית, לא משירותים לייצור, בזה אינני רואה סיכויים רבים, אבל בחוך חחום השירותים או בחחום הייצור לייצור לייצוא. ההכשרה צריכה להיות לא רק במשך חודשים אחדים. צריך לקחת עובדים או אנשים חסרי מקצוע למסלול הכשרה של שנתיים, כדי ליצור מבנה העסוקה חדש במדינת ישראל. לא להטליא סלאים שלא פותרים שום בעיה, בוודאי לא אח בעיה המעבר משירותים לייצור. אם יש 400 אלף עובדים בשירותים ומדי שנה נפלטים 25 אלף, צריך רק לדאוג שלא יבואו אחרים במקום.

שמעתי מחבר-הכנסת עלי שכ-17 גופים שונים עוסקים בחינוך מקצועי. (ע. עלי: הרבה יותר טוב יעשה השר אם יבדוק את הנושא, ובלי גאווה יחידה כי יכול להיות שהמסקנה תהיה שאת החינוך המקצועי צריך להעביר לטיפול משרד החינוך והתרבות. שכל מקום, הנושא מחייב בדיקה רצינית. אולי צריך להקים ועדה בין-משרדית בהשתתפות המשרדים הנוגעים בדבר כדי לפתור את הבעיה בצורה מכוונת. אם זאת תעשה, אדוני השר, יהיה זה דבר רציני מאד ובעל השלכות אדירות. את הכסף שיחסך אפשר יהיה להוסיף ולחרום תרומה גדולה מאד לחינוך המקצועי.

אני רוצה לחזור לענין הקשישים. עם הקמת המדינה היה הקשישים 3.6% מהאוכלוסיה, שעורם גדל ל-11%, ובחל-אביב אומרים שעור הקשישים מגיע ל-21%. העול נופל על הרשויות המקומיות ועל משרד העבודה והרווחה. יש מספר גופים שמטפלים בענייני הקשישים, מהם קשורים ומהם לא קשורים למשרד. צריך להגיש תוכנית לאומית לפתרון בעיה הקשישים במדינת ישראל, התוכנית צריכה להיקף גם את משרד הבריאות וגם גופים שעוזרים לכם כמו ג'וינט. צריך ליצור כלי שיבחן את הבעיות לעומק, יבדוק אם אפשר להגיע לסדר חדש בנושא זה, סדר חכם יותר ולדעתי גם זול יותר.

היו"ר א. שפירא:

חשוב שהועדה השמע משירות החסוקה את האמת על מימדי האבטלה, בלי לקחת בחשבון נשים שלא יוצאות לעבודה, וניחוח האבטלה במרכז הארץ ובאזורי פיתוח. גם כשהיחה חסוקה יתר היו נשים שלא יצאו לעבודה, ואצלנו מכניסים אותן בחשבון המובטלים. בארצות הברית ובאנגליה חמיד מורידים מהחשבון את אלה שממילא לא עבדו.

י. צנן:

בכרמיאל יש כמה מאות נשים שחיפשו עבודה, הלכו ללשכה. חיפשו וחיפשו וחיפשו עד שהחייאשו, הפסיקו ללכת ללשכה והן כבר לא רשומות. כשבדקים את מצב החסוקה, צריך לקחת אותן בחשבון? אין רוצות לעבוד, אבל אין להן חסוקה.

נ. ברנך:

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מביאה אותן בחשבון.

היו"ר א. שפירא:

אני מדבר על דורשי עבודה באמצעות לשכה העבודה.

אני חשויין זה שלושים שנה וחמיד פעלתי באזור פיתוח, אור-עקיבא היחה אזור פיתוח. אני רואה שבקיץ זה עלולים עוד 15 אלף איש להפלס מהעבודה. אם יקרה דבר כזה, גם אלה שחיה להם עבודה לא יוכלו לעבוד. אני זוכר את ימי 1966, לאור-עקיבא הגיעו אנשים מעירות אחרות שלא היחה להם עבודה, והם לא נחנו לעבוד גם לאלה שהיחה להם עבודה. בנושא האבטלה משחקים באש.

משרד העבודה והרווחה צריך להתרכז בעיקר בנושא החסוקה והאבטלה והכשרה מקצועית. צריך להקים במשרד חטיבה מיוחדת שחוקב את המצב ותהיה גם מסוגלת לפתור בעיות, ולא רק לרשום בסטטיסטיקה מה גדולה הצרה.

אנחנו יכולים פה לדבר הרבה, אבל מי שצריכים לפתור את הבעיה הם ציבור המעסיקים וההסתדרות. לסמוך על מענקי אבטלה זה האסון הכי גדול לעבודה. יותר טוב לעבוד תמורת שכר שחוק מאשר לא לעבוד ולקבל מענקים גדולים. זה אסון לאדם שאין לו עבודה והוא יושב בבית.

יש לנו הסכם סחר עם ארצות-הברית, צריך להפעיל אותו. במקום מענקי אבטלה צריך לתמרץ את הייצוא, ושלא בכל יום יקום כאן מישהו ויטיף מוסר שנוחנים יותר מדי תמריצים לייצוא. בלי תמריצים - הייצוא יורד. אין היום סיבה לירידה בייצוא. המטבעות האירופיים התחזקו, יש לנו הסכם סחר חופשי עם ארצות הברית, אבל הייצוא ירד כי במצב הזה ובמדיניות הזאת קשה לייצא, כי הורידו תנאים ותמריצים לייצוא.

אין לנו בארץ חומרי גלם, אין לנו שכנים שאפשר לייצא אליהם, כמו שיש לבלגיה וגרמניה. הייצוא שלנו צריך הובלה ימית, ומחיר ההובלה בשנה האחרונה עלה כמעט ב-100%. אם אנחנו שומעים שהשטר המצב של צי"ם הרי זה מפני שהצליחו להעלות מחירי ההובלה.

לא נפתור את הבעיות שלנו על ידי מענקי אבטלה, אם כי אני בהחלט בעד ביטוח אבטלה כדי שאדם יהיה בטוח שיוכל לפרנס משפחתו גם כשלא תהיה לו עבודה.

אזורי הפיתוח הם הראשונים שסובלים מאבטלה. סירחי בכמה אזורים, הבעיות שם קשות. אם השר מבקר במקום מסוים ובאותו מקום מחפשים אנשים לעבודה, זו כסות עיניים, כי בסך הכל יש אבטלה גדולה בעיירות פיתוח.

אילו היה אתנו היום פנחס ספיר זכרונו לברכה - לא אפסיק להזכיר אותו - היינו יכולים לעשות את ישראל כשוויץ, היינו יכולים להגדיל את הייצוא פי שנים. לפני שהיה ספיר שר האוצר היה במשך כעשר שנים שר המסחר והחעשיה, הוא חי את נושא הייצור והייצוא והבין אותו.

אפשר היום להגדיל את החסוקה אם יבינו שצריך להגדיל את הייצור, וזאת לא עושים בדמגוגיה. אני מבקר את התאחדות התעשיינים, אילו השמיעו יותר את הדברים שהשמיעו בתקופה שארידור היה שר האוצר, היינו מגדילים את הייצוא.

מהסכומים שנקבעו בהסכם הקואליציוני העברנו 200 אלף שקל למשרד העבודה והרווחה לעזרה לפנימיות. עכשיו יש קריטריונים - משטחה שאין לה הכנסה, או שיש בבית 12 ילדים בשני חדרים והמשפחה לא יכולה להחזיק ילד בבית, מקבלת תמיכה. מה שחשוב הוא מצב המשפחה ולא מקום המגורים. גם אם ההורים מול בית הספר, יכול להיות שלא יכולים להחזיק את הילד בבית. המבחן צריך להיות אם ההורים לא מרוויחים כדי כלכלת הילד, אם לא יכולים להחזיק אותו בבית, ולא אם המשפחה גרה בבני-ברק והילד לומד בירושלים. שמעתי שמר שמשון הלפרין שלח חוזר מטעם המשרד שיהיה סיוע רק לילדים שלומדים מחוץ לעיר המגורים. למה? ילדים ישארו ברחוב. הפנימיות לא יתחלפו, אם ישלחו הביחה בני אותה עיר - ינסו להעביר ילדים מעיר לעיר.

סגן שר העבודה והרווחה ר. פנחס:

מדובר באותם קריטריונים, ילדים במצב סוציאלי זהה ומביניהם נוחנים עדיפות לאלה שלומדים מחוץ לעיר המגורים. לא קבענו כלל שכל מי שלומד מחוץ למקום מגורי המשפחה קודם למי שלומד במקום.

היו"ר א. שפירא:

לפי ההלכה בני העיר תמיד קודמים לאנשים מחוץ לעיר: עניי עירך קודמים. מדובר על 4700 ילדים. הפנימיות נפגעו. זה לא צודק ולא נוכל לעבור על זה לסדר היום. אי אפשר לשלוח ילדים כאלה החוצה.

סגן שר העבודה והרווחה ר. פנחס:

בסך הכל יש 8800 ילדים בפנימיות. החקציב מאפשר סיוע רק ל-4750 חלמידים, לכן קובעים סדרי עדיפויות כדי שהזקוקים ביותר יקבלו.

היו"ר א. שפירא:

אי אפשר לעשות דבר כזה בן לילה ולפגוע בפנימיות שמחזיקות ילדים ממספחות מעוטות יכולות, ורק בגלל זה שהמספחות גרוח באוחה עיר לשלוח את הילדים הביתה.

מס הכנסה חיפש 300 עובדים כדי לחגבר את גבית המס. אני לא מכין למה לא מצאו עד היום דרך להוציא 300 עובדים מיוחרים מהמשרדים השונים ולא לבוא אלינו לבקש חקציב. אנחנו יודעים שיש כפילויות במשרדי הממשלה, אבל שדרושים 300 עובדים למס הכנסה, צריך ללכת לאוניברסיטאות לחפש אנשים נוספים במקום להוציא עובדים ממשרדי הממשלה.

ג. שפט:

אוחו דבר היה כשביקשו חוספה להעסקה פקחים, ואתה אמרת לחת חוספה.

היו"ר א. שפירא:

הייתי מעוניין שהמחירים לא יעלו, הויכוח על הוצאת אנשים ממשרדי ממשלה היה נמשך שנה ובינתיים המחירים היו משחוללים. הקפאת המחירים לא יכלה להצליח בלי בקורת. אנחנו היינו מנהלים ויכוחים עם המשרדים, והמוכרים היו קובעים מחירים כפי שהם רוצים.

השר אמר בסקירתו שאם מפעל נתון במשבר, יכול המעסיק להוריד את השכר כדי שלא יצטרך לפטר עובדים, והמשרד ישלים את שכרם של העובדים. בארצות הברית כשהיו בעיות במפעלים מסוימים אמרו לעובדים שהכרירה היא הורדת שכר ב-25% או פיטורים. בארץ, בגלל היחס בין עובדים ומעסיקים, זה לא כל כך פשוט. נניח שלמפעל יש די עבודה לשני שלישים ממספר העובדים, או לחלופין - עבודה לשלושה ימים בשבוע. הפפעל ישלם שכר מלא ויעסיק את העובדים שלושה ימים בשבוע, במקום לפטר עובדים, והמשרד ישלים עוד שני ימים, אנשים יעבדו חמישה ימים בשבוע. אם המעסיק משלם פחות שכר, זה יוצר אפירה לא טובה. אבל אם המפעל במשבר והמעסיק אומר שיש לו עבודה רק לשלושה ימים בשבוע, אם לא מפתרים חלק מהעובדים, הוא ישלם שכר מלא בעד שלושה ימים והמשרד ישלים שני ימים נוספים. יש לי עוד הרבה הצעות, שאינני רוצה להעלות אותן בפורום זה. אעבד בכתב הצעות לעידוד העסקה ואשלח אותן לשר או למנכ"ל, וחעבירו אותן לכל מי שמטפל בנושא.

ג. שפט:

לא ביקשתי רשות הדיבור. אגיש את ההסתייגויות שלי בכתב.

היו"ר א. שפירא:

נשמע עכשיו תשובת השר. אדוני השר, אם חרצה שעל שאלות מסוימות ישיבו אנשי המשרד,

בבקשה.

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

אנחנו לוקחים לחשומה לבנו את ההערות שחברי הכנסת השמיעו במהלך שחי הישיבות. יש לנו חשובות חלקיות לשאלות ולהערות חברי הועדה. יתחיל בתשובות מנכ"ל המשרד, ימשיכו אחריו מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, מנכ"ל שירות העסקה, מנהל האגף להכשרה מקצועית, המסנה למנכ"ל. אני מקווה שנוכל להשיב על כל השאלות.

צ. צילקרי:

אחדל להשיב בקיצור על השאלות הרבות, אבל הדבר קשה. אני רוצה לתת דוגמאות אחדות לשאלות שהן קצרות, אבל החשובות עליהן חייבות להיות ארוכות. למשל, ההתייחסות לענין אתא וסולל-בונה והשאלה כיצד נערכים לטיפול בבעיות אבטלה. השאלה קצרה, אבל התשובה עליה בוודאי לא יכולה להיות כה קצרה. לשאלות רבות היו חשובות בדברי הפתיחה של השר.

בעמוד 6 מתוצרת החקצ"כ, בסעיף "הדגשים בסעולות" אין הדגשה מספקת לפעילות הרבה של המשרד בענין קשישים, מטגרים ונכים. ראוי שהדבר יחוקן כשיאושר החקצ"כ. המשרד פועל רבות בחחום זה.

כל היחידות שפועלות במשרד ועל ידו, כמו המוסד לביטוח לאומי, שרות התעסוקה וכו', עובדות ביחד ואלמלא כן ספק אם היינו עומדים במשימות. ראוי להגביר את היעילות מצד אחד, ואת המיכון מצד שני.

המשרד אמור בימים אלה להחמודד בשני נושאים מרכזיים - אבטלה ושחיקה בשכר. מי שאמורים לתת חשובות לבעיות הם ההכשרה המקצועית בכל הנוגע להסבה, האוצר ומשרד התעשייה והמסחר בכל הקשור לצמיחה כלכלית, ואגף הרווחה צריך לתת חשובות לאוכלוסיות שנפגעות מאבטלה או שחיקה שכר.

אחת המטרות בהכשרה המקצועית היא לתת הכשרה נמשכת כדי להעלות את רמת העם, במקרים אחדים המטרה היא לתת תשובה מידית לצרכים ולביקושים בשוק. בחקצ"כ המועט שעומד לרשותנו אנחנו משתדלים מאד שהקורסים להכשרה מקצועית יחנו חשובות לצרכי המפעלים. הנסיון שלנו, ביחד עם משרד התעשייה והמסחר ועם משרד האוצר, לגזור מן הצפוי במשק בשנים הקרובות הוא נסיון לא רע. ובכל זאת במקרים רבים אנחנו עלולים לסעות, ולא בגלל רשלנות. לפני שנה לא חשבנו שיהיה משבר בענף האלקטרוניקה. גם אם בענפים מסוימים התגלו בקיעים, לא נסגור את מרכזי ההכשרה בענפים אלה. נצטרך לעשות מאמץ בתכנון לסווח ארוך, ולתת חשובות בסווח המידי לבעית האבטלה **בעיקר** בערי פיתוח, כי שם יש איום של אבטלה גדולה. צריך לתת גם הכשרה ברמה גבוהה יותר, לא שלושה חודשים אלא תקופה ארוכה יותר, ולא באותו ציוד שעומד לרשותנו. אבל לכך דרושים חקציבים נוספים.

האוצר והממשלה והכנסת התחשבו במשרד ובחפקידים שמוטלים עליו והיקצוצים שהטילו עליו לא היו מהגבוהים ביותר. אבל בפועל הקיצוץ גדול יותר כי בשנים קודמות היו חריגות. אם בהכשרת נוער נשאר החקצ"כ שהיה, המשמעות היא קיצוץ ריאלי בשעור 15% - 18% בביצוע חוק החניכות. אם ירדנו מ-48 אלף שעוה בשנה שעברה ב-5%, המשמעות היא קיצוץ גדול. אם ילדים במערכת של משרד החינוך חייבים ללמוד, הרי אנחנו צריכים לדוג את התלמידים אחד אחד, כי יש נערים שלא כל כך רוצים ללמוד, יש בעלי מוטיבציה נמוכה, נערים שנפלטים ממסגרות של משרד החינוך. אם יש דרישה לתוספת חקצ"כ לנושא זה, הרי זו דרישה מוצדקת ביותר.

במפעלים יש ציוד מתוחכם, ואילו אנחנו מחקשים מאד לצייד את בתי הספר שלנו, של אורט, עמל וגורמים אחרים. יש חוכנית ל-18 מיליון דולר, ולמעשה יש רק כמה מאות אלפים. עם כל ההבנה לבעיות המשק והצורך לצמצם את חקצ"כ המדינה, צריך לעשות מאמץ לפתור בעיות בחחום זה.

אנחנו עושים מאמצים אדירים לקלוט יותר ויותר מבוגרים. אם מספר הבלתי מועסקים יעלה, נוכל להגדיל מספר המבוגרים שמקבלים הכשרה מקצועית מ-10 אלפים ל-20 אלף, אבל זה דורש חקצ"כ.

יש קרן למניעת אבטלה, אבל הסכומים זעומים וספק אם יוכלו לענות על הצרכים.

יש בעיות בחחום קבוצות העבודה. במסגרת זו מטפלים בנוער שאיננו יכול להשתלב במערכת לימודית. קיצצנו בקבוצות, אמנם החייעלנו על ידי הגדלת קבוצות עבודה קיימות אבל זה לא עונה לצרכים.

כוח אדם. כמשרד שעומד בקו הראשון וצריך להשיב על בעיות שהעוררו עקב שחיקת השכר והאבטלה, טבעי היה לחשוב שנקבל חוססת כוח אדם. למעשה היה קיצוץ בכוח אדם, גם בגלל החריגות שהיו לפני שנה וחצי וגם בגלל שינויים, שנעשו חלקם בהתנגדותנו וחלקם בהסכמתנו. במשך שנה וחצי הורדנו מספר העובדים במשרד בקרוב ל-600 מחוץ 4300 עובדים, היינו כ-11%, פרט ל-230 עובדים סוציאליים, שהם לא עובדים ישירות במשרד העבודה והרווחה. ההחלטה על קיצוץ מספר העובדים הסוציאליים ב-280 עובדים לא היחה החלטה שלנו, אנחנו היינו רק אנוסים לבצע. מחוץ 2400 - 2500 עובדים סוציאליים נדרשנו לקצץ 280, ולמעשה קוצצו 230. מבין 600 העובדים שיצאו מהמשרד היו מאות עובדים ארעים ו-150 עובדים קבועים. עשינו מאמץ כביר. זהו קיצוץ גדול ומהיר מדי גם כשאינן בעיות מיוחדות במשק ובחברה. זהו קיצוץ חד מדי והוא לא מאפשר לתח אוחס שירותים שנהגנו לתח.

אנחנו עומדים בקושי מול גלי הפונים אלינו, וגם מערים מרכזיות באזור חל אכיב. קיבלתי מכתב מראש עיריית קרית שמונה שמצביע על חופעה חדשה: ניהוק חשמל בבתיים. הוא כוחב שקצרה ידם מלהושיע כי התקציב אינו מאפשר להם לשלם חשבון החשמל במקום המשפחות הנזקקות.

היו"ר א. שפירא:

אני מבקש את יתר החשובות להגיש לנו בכחב.

צ. צילקר:

ברצון. בחשובות קצרות מדי אני חוטא לנושא. אני רוצה רק לציין שבין שתי שנות חקציב ירדנו בחקציב הפיחוח מ-6 ל-2.2 מיליון דולר. ספק אם יש עוד משרדים שעשו קיצוץ כל כך גדול בזמן כל כך קצר.

הדרישות שלנו אינן גדולות מדי. אנחנו יודעים אח המצב במשק. אנחנו מבקשים אח המעט הדרוש כדי לתח חשובה לאוכלוסיות להן אנחנו אמורים לתח שירות.

כמבוקש, נגיש אח החשובות בכחב בצורה מסודרת.

י. צבן:

בחומר שקיבלנו אין פירוט של חלקכם בשיקום שכונות.

ע. סולודר:

אדוני השר, מי מחליף אותך בחיאום נושא השיקום?

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

ה הממשלה לא בחרה ועדה שרים לעניין שיקום שכונות. הנושא מסופל בארבעה משרדים ויש ועדה בין-משרדית, הועדה שפעלה בקדנציה הקודמת במשרד השיכון. משחתפים בועדה משרדי השיכון, עבודה ורווחה, חינוך, בריאות, וכן הסוכנות היהודית.

היו"ר א. שפירא:

לעידוד ילודה יש בחקציב רק 62 אלף שקל. אין נושא קדוש מזה.

ג. ברונ:

אני שמח שהיושב ראש ביקש להגיש את החשובות בכחב. נשמעו שאלות שנוגעות לכל מדיניות הביטוח הלאומי. טוב יהיה אם ועדה הכססים תרצה פעם לשמוע, בלא לחץ של זמן, על מדיניות הגביה והגמלאות של המוסד לביטוח לאומי. כדאי להקדיש לנושא דיון מיוחד.

היו"ר א. שפירא:

ברצון. נקיים את הדיון אחרי דיוני החקציב.

ע. סולודר:

לקראת הדיון רצוי להגיש חזכיר.

ג. ברונ:

נעשה זאת.

כדי להשיב על כל השאלות שנשאלו, הייתי צריך לתח הרצאה על כל המדיניות של הביטוח הלאומי. אטחפק היום בשלוש הערות קצרות.

היושב ראש דיבר על הקלות למפעלים. יש ועדה שדנה בדרכים למחן סיוע. אני רוצה רק להעיר שניסינו לבדוק במפעלים מסוימים אם אמנם הם צריכים סיוע רק לתקופה קצרה ואחריה ימשיכו להעסיק את העובדים. לצערנו, כל מפעל שניסינו לבקש ממנו הוכחות לכך הפסיק את המגעים ולא רצה לשחף פעולה. אנחנו עדיין מחפשים אותו מפעל שמוכן לשחף פעולה כדי שנוכל לא רק לפזר כסף אלא גם להשיג את המטרה – שחיה לאנשים עכשיו חסוקה ושיהיה המשך חסוקה. עושים עכשיו ניסוי מענין עם מלונאים בטבריה כדי למצוא דרך לסייע. (י. צבן: איך מונעים ניצול לרעה?) זאת בודקים.

סקר הכנסות. לצערנו, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה החליטה לא לערוך סקר הכנסות. המוסד לביטוח לאומי משחף בסכום נכבד מאד בהוצאות של סקר ההכנסות. השנה השלמנו הקצבה ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה רק כדי שחבצע עיבודים ל-1985. לפי סדר העדיפויות של הלשכה, שהוא לא מובן לנו, בשנת 1986 לא יערכו סקר הכנסות.

ע. סולודר:

הבענו דיון בענין זה.

ג. ברונ:

אני לא מבין את ההחלטה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אני חושב שיש פה לחץ לא סביר. אי ביצוע הסקר יגרום לכך שלא נוכל לדעת מה קורה בחלוקה ההכנסות ובאפקטיביות של המדיניות שלנו ב-1986. ההשתתפות של המוסד לביטוח לאומי מובטחת, אבל אנחנו לא יכולים לממן הכל. אנחנו עומדים לפני מאבק ציבורי בענין הנכיס.

י. צבן:

קראנו בערוץ שראש הממשלה נתן הוראה להכניס לרשימה נכיה קשים, להוציא נכים קלים ולגמור את העניין.

ג. ברור:

לא כך. אני חייב להגן על מה שעומדים לעשות.

י. כהן:

בישיבה משותפת של ועדת הכספים וועדת החוץ והבטחון אמר שר הבטחון שיש החלטה בצה"ל שמשנת 1986 החלפה של רכב נכים היה אחת לארבע שנים ולא שלוש שנים.

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

זו אוחה החלטת ממשלה.

ג. ברור:

הבעיה של נכי צה"ל שונה לגמרי מבעיה הנכים האחרים. אני חייב להבהיר מהו הסכם הניידות. בהסכם הניידות יש אלמנט שיקומי. אמרו לנכים: מאחר שאהה צריך ללכת לעבודה ויש לך קשיים בחנועה, אהה מוגבל, נסייע לך בקיצבה ניידות כדי שחוכל לעבוד. זה הגיוני. ואכן יש הכנסה מינימלית שאדם צריך להשכר כדי שיחול עליו הסכם הניידות.

יש מערכת לחצים פחדה לעבור מהסדני שיקומי להסדר שנותן זכויות, והגורם המוביל הוא נכי צה"ל. אצל נכי צה"ל יש קריטריונים אחרים, לא קריטריונים שיקומיים. אנחנו עומדים כל הזמן תחת לחץ להרחיב את הסדר הניידות.

י. כהן:

קיצבה ניידות ניתנת רק לנכים עובדים?

ג. ברור:

יש גם קיצבה לנכים מסוימים שאינם עובדים. אבל בעקרון רק נכה עובד מקבל את החשלוס, כי זה ניתן כאלמנט שיקומי ועידוד לעבודה.

עמדי בראש ועדה שהגישה מסקנות, על דעת ארגון הנכים, ואז נקבע שהקום ועדה של מומחים רפואיים שתבדוק מחדש את כל האלמנטים. ועדה המומחים הגיעה לסיכומים שהם לא לרצון הנכים. הנכים חמיד אומרים: אחס לא מבינים אותנו. זה נכון, אבל אי אפשר לקבל טענה כזאת. המומחים קבעו מה שקבעו, הם קבעו שיינתנו הטבות לנכים הקשים, לפי שיקול שיקומי, ויצמצמו את ההטבות לאותם נכים שלפי דעת הרופאים אינם זקוקים להן.

הסכם הניידות במדינת ישראל הוא הנדיב ביותר, אין כמוו בעולם, גם לא באנגליה או בשבדיה. הצורך בסיוע נובע בחלקו גם מן המיסוי הבלתי הגיוני שיש על רכב. הקיצבה להחזקת רכב בשעור הנמוך ביותר היא בגובה של קיצבת מחיה שנותנים לנכים. אנחנו משלמים סכומי ענק.

י. צבן:

אפשר לחשוב שהמכום גדול. חאמר גם מהי קיצבה מחיה -80 שקל.

ג. ברוך:

לא נכון. הקיצבה המינימלית היא 200 שקלים חדשים.

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

האם פוליטיקאי או פקיד בכיר ביותר רשאי לקבוע או יש לו כלים לקבוע אם נכה קטוע רגל מעל לברך זכאי לדרגת ניידות א' או ב'? ישבה ועדת מומחים שבדקה וקבעה שקטוע רגל מחח לברך יכול לנהוג, קטוע רגל מעל לברך לא יכול לנהוג.

היו"ר א. שפירא:

יחר החשובות נקבל בכחב.

שר העבודה והרווחה מ. קצב:

במהלך הדיון אנשי המשרד לא הגיבו בענין האגודות השיתופיות. המושבים עוברים מסבר קשה, לראשונה נאלצנו לפרק ארגון קניות של האיחוד החקלאי, פרקנו ארגון הקניות של ישובי הגליל. ועדה במשרדנו, בראשות רשם האגודות השיתופיות, בוחנת את המבנה, התיפקוד ותחומי הפעולה של ארגוני קניות. הועדה היא משותפת עם משרד החקלאות, הזרמים השונים בהתיישובות והסוכנות היהודית. אני מקווה שהועדה תסיים עבודתה בהקדם ואז תקיים הממשלה דיון בסוגיה זאת. בכל מקרה אינני חושב שלמשרד העבודה והרווחה יש הכלים לסייע למושבים לפתור את בעיותיהם.

א. שלום:

דיברתי על הרחבת הפיקוח.

היו"ר א. שפירא:

אני מודה לשר העבודה והרווחה, לסגן השר, למנכ"ל המשרד, למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי ולכל צוות המשרד. מיד אחרי אישור החקציב נקיים ישיבה כדי שנוכל לדון בפרופורוס בנושאים שהועלו. אני מקווה שער אז נקבל חשובות בכחב על השאלות שנשאלו. תודה רבה.

ג. מסקנות בענין ענף הכותנה בארץהיו"ר א. שפירא:

ועדת משנה של ועדת הכספים דנה בענין ענף הכותנה בארץ, לאחר שהכנסת העבירה לוועדה הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת עדנה סולודר בנושא "ענף הכותנה בארץ".

(המסקנות בנספח)

(קורא מסקנות ועדת המשנה)

הוחלט פה אחד לאשר המסקנות.

(הישיבה ננעלה בשעה 13:35)

117
20.3.86

מ15כ11

מסקנות ועדת הכספים בענין ענף הכותנה בארץ

ביום ל' באדר א' התשמ"ו (11.3.86) העבירה הכנסת לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של ח"כ ע. סולודר בנושא: "ענף הכותנה בארץ".

וועדת הכספים הטילה על וועדת משנה לדון בנושא. וועדת המשנה קיימה דיון עם נציגי משרד האוצר, משרד החקלאות, המרכז החקלאי, מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית, התנועות ההתיישבותיות וארגון מגדלי הכותנה.

להלן מסקנות וועדת המשנה כפי שאומצו ע"י מליאח הוועדה:

ענף הכותנה, הגדול בענפי גידולי השדה והמובילים ביצוא החקלאי מהווה למעלה מ-50% משטח השלחין בארץ (אין לו חחליף בגידולים אחרים). לראשונה במשך כל שנות קיומו נקלע הענף לקשיים זמניים אוביקטיביים עקב צרף גורמים מקומיים ועולמיים. עונת זריעת הכותנה המתחילה בימים אלה מחייבת החייחסות דחופה ומתן סיוע מידי לענף.

אי לכך:

1. הוועדה קובעת שיש מלוא ההצדקה לסייע לענף הכותנה שהיה כל השנים רווחי ומענפי היצוא החשובים ביותר במשק החקלאי ונכנס למצוקה זמנית בשל שפל עולמי במחירי הכותנה וסבסוד עמוק של הענף ע"י מדינות אחרות.
2. הוועדה חובעת להעמיד לאלתר לרשות ענף הכותנה הלואה מחאימה, צמודת דולר ללא ריבית, שתנאיה יסוכמו בין משרד החקלאות, משרד האוצר ומועצת הכותנה בהתחשב במצב הענף.
3. הוועדה חובעת זרוז קבלת ההחלטה על מנת שלא לגרום למגדלים, לענף הכותנה ולייצוא מדינת ישראל נזק שלא יהיה ניתן לחיקון.
4. הוועדה ממליצה על הקמת וועדה בין-משרדית בהשתתפות מועצת הכותנה שתבחן התחזיות לעתיד הענף ותביא הצעה לקביעת מדיניות ארוכת טווח לגביו.
5. ועדת הכספים תלווה את הדיונים והסיכומים בנושא זה.